

ZVILGSNIS Į SUOMIŲ KNYGOS ISTORIJĄ

Savo knygos amžių suomiajai skaičiuoja nuo 1488 m., nors pirmoji knyga suomių kalba pasirodė 1543 m., t. y. praėjus 55 metams ir vos ketveriais metais anksčiau negu Martyno Mažvydo katekizmas. Kultūrinė tolerancija leidžia kitakalbės knygos funkcionavimo šalyje laikotarpi laikyti nacionalinės spaudos pradiniu etapu. Daugiau kaip 500 metų suomių knygos kelias panašus į kitų Europos tautų nueitąjį, jį ženklina tie patys istoriniai, socialiniai ir politiniai pokyčiai. Šiuo straipsniu siekiama apžvelgti esminius suomių knygos raidos etapus, įvertinant europietiškosios tradicijos įtaką ir nacionalinius knygos vystymosi ypatumus. Nepretenduojujant į išsamią ir detalią suomių knygos istorijos analizę, pagrindinis dėmesys koncentruojamas į svarbiausias knygines institucijas, veikėjus, susijusius su suomių knyga bei kultūra, taip pat atskleidžiami kai kurie repertuaro ir knygų platinimo visuomenėje ypatumai. Pagrindinis šaltinis buvo suomių bibliotekinė ir literatūrinė periodika, kurioje spausdinami straipsniai arba jų reziumė anglų kalba, bei suomių knygos jubiliejaus proga pasirodę tyrinėjimai, monografijos. Si apžvalga parengta stažuojančias Suomijos Oulu universitete 1993 m. pabaigoje.

Pirmoji Suomijos knyga buvo lotyniškas mišiolas, išleistas 1488 m. Vokietijoje. Tai, kad pirmoji knyga pasirodo ne gimtąja kalba ir išleidžiama užsienyje, būdinga daugeliui Europos tautų, iš jų ir lietuviams bei latviams. Suomių dvasininkams skirtą „MISSALE ABOENSE“ („Turku mišiolas“) parūpino Turku (švediškai — Abo) ir visos Suomijos vyskupas Konradas Bitzas. Mišiolą išspausdino žinomas vokiečių spaustuvininkas Bartolomėjus Ghotanas. Žinios apie jo gyvenimą gana šykščios. Gimimo data ir vieta nežinomos, tačiau nustatyta, kad jo tėvas buvo dvasininkas¹. Savo veiklą pradėjo Magdeburge su Luku Brandžiu, įvaldė dviejų spalvų spausdinimo techniką ir specializavosi spausdinti mišiolus (1479 m. išspausdino „Missale Praemonstratense“, 1480 m. — „Missale Magdeburgense“, 1487 m. — „Missale Upsalense“). Vėliau B. Ghotanas dirbo Liubeke ir Stokholme (knygos istorikai pažymi, kad jis buvo ant-rasis spaustuvininkas šiame mieste po Johano Snello, taip pat atvykusio iš Liubeko²). Suomija buvo Švedijos karalystės dalis. Iš Stokholmo B. Ghotanas vėl grįžo į Liubeką, kur tęsė knygų Švedijai spausdinimą, tarp jų išspausdino ir „Turku mišiolą“. 1493 m. B. Ghotanas persikėlė į Rusiją,

¹ Häkli E. Bartkolomeus Ghotan, the Printer of the First Book for Use in Finland: [English abstract] // *Opusculum*. 1989. Vol. 9. No. 1. P. 191.

² Häkli E. Year of the Finnish Book 1988 // *Scandinavian Public Library Quarterly*. 1988. No. 1. P. 30.

dirbo knyginku Novgorode ir ketino ten atidaryti oficiną, tačiau neiškilios priežastys sutrukdė jam tapti pirmuoju Rusijos spaustuvu inku³. B. Ghotano mirties data tiksliai nežinoma.

„Turku mišiolas“ buvo išspausdintas popieriuje ir pergamente kelių šimtų egzempliorių tiražu⁴. Jį sudaro 500 puslapių *in folio*; spausdinimui panaudota dviejų spalvų technika, o papuošimams — gausūs inicialai ir spalvoti medžio raižiniai. Įdomu, kad pirmoji Suomijai skirta knyga laikoma iki šiol nepralenkta tipografijos šedevru⁵.

Senujų knygų likimas paprastai esti sudėtingas. Ne išimtis ir pirmoji suomių knyga. Visi popieriuje išspausdinti egzemplioriai žuvo, ir šiuo metu yra 15 iš fragmentų surinktų egzempliorių. Vienas pergamentinis egzempliorius išliko be defektų (saugomas Danijos Karališkoje bibliotekoje Kopenhagoje). Du restauruoti egzempliorius turi Helsinkio universiteto biblioteka, vieną — Stokholmo Karališkoji biblioteka. 1971 m. pasirodė faksimilinis „Missale Aboense“ leidimas, kuris buvo pakartotas 1988 m., minint suomių knygos 500-ąsias metines.

Ne mažiau įdomus ir antrosios Suomijai skirtos knygos likimas. Tai 1522 m. Vokietijoje, Halberštato mieste⁶, išspausdinta apeigų knyga „Manuale Aboense“, pasirodžiusi paskutiniojo katalikų vyskupo Arvido Kurcko pastangomis⁷. Prasidėjus Reformacijai, katalikiška knyga tapo nereikalinga, o gal ir persekiojama, ji dingo iš apyvartos, ir apie ją nieko nebuvo žinoma iki pat 1840 m. Tuomet iš fragmentų surinktas egzempliorius pravertė faksimili iam leidimui, kuris dėmesingų savo kultūros praeičiai suomių knygos tyrinėtojų pastangomis buvo pakartotas 1988 m.

Pirmosios knygos suomių kalba priklauso Mikaelio Agricolo plunksnai. M. Agricola yra vadinamas Suomijos reformatoriumi, literatūrinės kalbos tėvu⁸. Jam priklauso ir suomių knygos pionieriaus titulas. Šiam asmeniui dera skirti daugiau dėmesio. M. Agricola gimė švediškai kalbančioje Suomijos dalyje, Parnaja parapijoje⁹. Jis priklausė antrajai Reformacijos laikotarpio kartai, kuriai idėjos apie būtinumą melstis ir skaityti Dievo žodį gimtąja kalba nebebuvo naujos. Matyt, kad Biblijos vertimo tikslu 1536 m. M. Agricola ir buvo pasiūstas trejiems metams į Vi-

³ Printers and Printing, 15th century // Encyclopedia of Library and Information Science. New York; Basel: Marcel Dekker, Inc., 1978. Vol. 23. P. 315.

⁴ Missale Aboense // Books from Finland. 1988. No. 1. P. 4.

⁵ Häkli E. Year of Finnish Book... P. 30.

⁶ Parvio M. Early Literature in Finland: From the Middle Ages to the 17th century: [English abstract] // Opusculum. 1987. Vol. 7. No. 1. P. 48.

⁷ Häkli E. The Book in Finland 1488—1988 // Kirja Suomessa. Helsinki: Helsinki University Library. 1988. P. 259.

⁸ Heininen S. Mikael Agricola as Translator of the New Testament into Finnish: [English abstract] // Opusculum. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 135.

⁹ Pirinen K. Michael Agricola—the Boy from Pernaja: [English abstract] // Opusculum. 1984. Vol. 4. No. 3/4. P. 141.

tenbergą, kur mokėsi pas Melanchtoną ir vertė liturginius tekstus bei Bibliją Marturio prižiūrimas¹⁰.

Tai, kad pirmoji knyga suomių kalba pasirodė Reformacijos laikotarpiu, be abejo, yra dėsninga. Dėsninga ir tai, jog ši knyga buvo katekizmas ir elementorius „ABCkiria“. Suomių knygos tyrinėtojai pažymi, kad M. Agricolas abėcėlė buvo pirmasis elementorius Šiaurės Europoje¹¹, ilgą laiką naudotas ir kaip katekizmas¹², o kiti nurodo, kad, nepaisant pavadinimo, tai buvo tikras kanoninis viduramžių katekizmas¹³ (galima palyginti su pirmąja lietuviška knyga, kuri, kaip žinome, buvo taip pat ir katekizmas, ir elementorius).

Apie šią 1543 m. išspausdintą abėcėlę ilgai nežinota. 1851 m. Upsalos universitete rasti trys puslapiai, o 1904 m. Švedijos Valstybės archyve dar keletas — jie nebuvo tiksliai datuoti¹⁴. Ir tik 1966 m. Vāsteras diecezijos bibliotekoje buvo rasti paskutiniai aštuoni knygelės puslapiai su 1599 m. data ir spaustuvi inko Amundo Laurentssono iš Stokholmo pavarde. Vandenženklių tyrinėjimais nustatyti trys M. Agricolas abėcėlės leidimai: 1543, 1551 ir 1559 m. Kaip ir Jonas Bretkūnas Lietuvoje, M. Agricola atliko didžiulį darbą išversdamas į suomių kalbą visą Naująjį Testamentą (1548) ir maždaug ketvirtadalį Senojo Testamento, tačiau visa Biblija suomių kalba pasirodė tik 1642 m., t. y. beveik 100 metų anksčiau nei lietuviškoji. M. Agricola mokėjo graikų ir vokiečių kalbas, o lotynų buvo trečioji kalba po suomių ir švedų. Manoma, kad vertimui į suomių kalbą M. Agricola naudojo lotyniškąją Vulgatą bei švedišką 1526 m. Naujojo Testamento vertimą. Naująjį Testamentą M. Agricola vertė bent du kartus: pirmasis bandymas buvo Vitenberge, kur greičiausiai rentasi M. Liuterio vertimu į vokiečių kalbą, o kitas vertimas atliktas pagal lotynišką 1516 m. Erazmo Roterdamiečio Naujojo Testamento vertimą¹⁵.

M. Agricolas nuopelnai nacionalinei suomių raštijai labai dideli. Jo vertimai ir originali kūryba sudaro daugiau kaip 1500 spausdintų puslapių¹⁶. Jis buvo pirmasis, skynęs kelią literatūrinei kalbai („Tas, kuris supranta žmonijos kalbą,— aiškino M. Agricola vienos iš maldaknygių prarmėje,— supranta ir suomiškai“¹⁷), įvedęs daugelį šnekamosios kalbos

¹⁰ Pirinen K. Michael Agricola as a Reformer: [English abstract] // *Opusculum*. 1984. Vol. 4. No. 3/4. P. 141.

¹¹ Brummer-Korvenkontio M. Children's Literature in Finland: Origins and Development: [English abstract] // *Opusculum*. 1987. Vol. 7. No. 3. P. 142.

¹² Raittila P. The most important Books for the common people in Finland: the ABC-book, the Almanac, the Catechism, the Bible, and the Hymn Book: [English abstract] // *Opusculum*. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 137.

¹³ Parvio M. Michael Agricola and the reformation of the Liturgy: [English abstract] // *Opusculum*. 1984. Vol. 4. No. 3/4. P. 143.; Tas pat. The Birth of Finnish Literature: [English abstract] // *Opusculum*. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 136.

¹⁴ An ABC lost and find // *Books from Finland*. 1988. No. 1. P. 9.

¹⁵ Heininen S. Michael Agricola as translator of the New Testament... P. 136.

¹⁶ Häkli E. Year of the Finnish Book... P. 30.

¹⁷ Laitinen K. The Birth of a Literature // *Books from Finland*. 1988. No. 1. P. 3.

ir tautosakos elementų. Mokslininkai nustatė, kad M. Agricola vartojo apie 6 tūkstančių žodžių, t. y. beveik tiek pat, kiek jų yra šiandieninėje Biblijoje suomių kalba¹⁸. Maždaug ketvirtadalis M. Agricolos žodžių vartojami ir šiandien.

Daugiau kaip 150 metų — nuo „Turku mišiolio“ iki 1642 m. Stokholme išspausdintos pirmosios Biblijos suomių kalba — knygos Suomijai buvo spausdinamos svetur: Svedijos Karalystės sostinėje Stokholme, Siaurės Vokietijos bei Baltijos kraštų miestuose, pavyzdžiui, Rygoje¹⁹. Iki 1642 m. Suomijai pasirodė 250 pavadinimų knygy, iš kurių 56 pavadinimai buvo knygy suomių kalba²⁰. Iki pat šios datos Suomijos teritorijoje nebuvo nė vienos spaustuvės²¹.

1640 m. Turku mieste buvo įsteigtas pirmasis Suomijos universitetas. Kaip ir daugelio kitų šalių aukštojo mokslo įstaigos, jis gavo privilegiją atidaryti spaustuve. Pirmuoju spaustuviniu buvo pakviestas Pederis Erikssonas Waldas iš Vasterås. Pirmieji spaudiniai Suomijos teritorijoje buvo lotyniškos disertacijos. Po P. E. Waldo mirties 1653 m. oficiną perėmė Petrus Hanssonas iš Stokholmo. Be lotyniškųjų, jis spausdino ir suomiškus tekstus.

Nuo 1664 m. prasideda Johaneso Gezelijaus vyresniojo akademi , šviečiamoji, ganytojiška ir knygy leidybos veikla Turku mieste²². Prieš atsikeldamas į Turku, J. Gezelijus spausdino knygas Tartu. Vyskupas, universiteto profesorius J. Gezelijus buvo ryški šviečiamojo amžiaus figūra. 1668 m. atidarė antrąją spaustuve Turku. Ji buvo modernesnė ir pajėgesnė nei akademijos, ir darbo nestokojo. Daugiausia leidinių jai parūpino pats savininkas, turėjęs plačią švietimo užmojų. J. Gezelijus išleido daug mokslo veikalų ir vadovėlių. Reikšmingiausia buvo tritomė „Encyclopedia Synoptica“ (1672), kurioje buvo svarbiausios universiteto studentui žinios. J. Gezelijus daug leido religinei praktikai skirtų knygy. Katekizmas suomių ir švedų kalbomis buvo sėkmingiausias jo leidinys: vien suomiškai pasirodė apie 70 jo leidimų²³. J. Gezelijus buvo dinamiškas leidėjas, rūpinęsis savo produkcijos realizavimu. Jis sukūrė net Svediją siekusį platinimo tinklą. 1683 m. J. Gezelijus išleido pirmąjį suomių knygy leidybos katalogą²⁴. Tačiau komenci iu leidėju jo nepavadinsi — veiklos motyvų sąrašė aiškiai nusveria švietimo užmojai.

¹⁸ Ikola O. The Origins and Influence of Agricola's Use of Language: [English abstract] // *Opusculum*. 1984. Vol. 4. No. 3/4. P. 143.

¹⁹ Parvio M. Early Literature in Finland... P. 48.

²⁰ Häkli E. Finland's Literary History, a History of Growth, Destruction and Replacement: [English abstract] // *Opusculum*. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 134.

²¹ Printers and Printing, 17th century // *Encyclopedia of Library...* Vol. 23. P. 434.

²² Laasonen P. The two Bishops Gezelius and their contemporaries as book publishers: [English abstract] // *Opusculum*. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 137.

²³ Op. cit.

²⁴ Häkli E. Books and Book Makers // *Books from Finland*. 1988. No. 1. P. 27.

Vienas iš J. Gezelijaus amžininkų ir jo kolegų buvo Vyborgo (suomiškai — Vipuri) vyskupas Petrus Bångas, 1688 m. čia atidaręs spaustuvę. Joje iki 1710 m. buvo išspausdinta ne mažiau kaip 85 pavadinimų spaudiniai²⁵.

Raštingumas pradėjo plisti Suomijoje XVII amžiaus paskutiniame ketvirtyje. Tačiau skaitymo ir rašymo mokslas buvo laikomi skirtingais dalykais ir ne visuomet vienodos svarbos²⁶. Protestantiškoji tradicija reikalavo sugebėti skaityti. Rašymo įgūdžius pradėta diegti gerokai vėliau, su ant-
raja masinio švietimo banga XIX amžiuje. Kaip ir kitose šalyse, papras-
tiesiems žmonėms skirta lektūra ilgą laiką buvo skurdi, tenkintasi tik kate-
kizmais, giesmynais, maldaknygėmis, tačiau ilgainiui repertuaras plėtėsi. 1600-ieji laikomi almanachų, ypač išpopuliarėjusių XVIII amžiuje, gimimo metais²⁷. Atrodo, kad mes tokio tipo leidinius esame įpratę vadinti kalen-
doriais (jų literatūriniai, mokslo populiarinimo tekstai buvo būtinas
struktūrinis elementas), o suomių — almanachais su kalendorine ir pra-
našysčių dalimis²⁸. Tipologiniai ar terminijos skirtumai nepanaikina masi-
nės lektūros ir jos plitimo kelių panašumo įvairiose šalyse.

Iki XVIII amžiaus vidurio knygų prekyba Suomijoje, kaip ir kitose kraštuose, buvo knygrišių monopolija. Knygomis taip pat prekiaavo dvasininkai, eiliniai prekijai bei specialūs knygų agentai. Knygynai didesniuose miestuose ėmė rasti tik XIX amžiuje.

XVIII amžius knygų leidybai buvo nepalankus, mat paženklintas karų ir okupacijų. 1761 m. universiteto spaustuvės savininku tapo Johanas Kristoferis Frenckellis. Jis taip pat įsigijo dalį J. Gezelijaus žmonės ir tapo Frenckelių dinastijos pradininku. Ši dinastija ir šiandien tęsia savo veiklą. Johanas Kristoferis buvo ir pirmųjų Suomijos laikraščių leidėjas²⁹.

Suomijoje, kuri ilgą laiką buvo Švedijos Karalystės dalis, reiškėsi kalbų ir kultūros amalgama. Švedų kalba buvo oficiali, lotynų — mokslo ir bažnyčios vartojama, suomių kalba egzistavo kasdieninėje apyvarčioje ir negausiuose spaudiniuose. Kaip čia neprisiminus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kalbinės situacijos, kai oficialioje, mokslinėje ir religinėje praktikoje dominavo lenkų, lotynų ir rusų kalbos. Švedijos politinę ir kultūrinę įtaką suomių tautos gyvenimui sunku kaip reikiant įvertinti. Savanoriškai švedišką orientaciją pasirinko beveik visi aukštesniųjų sluoksnių atstovai. Gausi švedų literatūra skatino kūrybą šia kalba ir Suomijoje. Jau XVI ir XVII amžiuose egzistavo suomių poezija švediškai, tačiau tik-

²⁵ Laasonen P. The two Bishops... P. 137.

²⁶ Tommila P. Literacy in Nordic Countries: [English abstract] // Opusculum. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 139.

²⁷ Nuorteva J. What Books found their way to the common households?: [English abstract] // Opusculum. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 139.

²⁸ Raittila P. The most important books... P. 137.

²⁹ Printers and Printing, 18th century // Encyclopedia of Library... Vol. 23. P. 463.

ras jos suklestėjimas prasidėjo Turku universitete. Šis procesas nenutrūko ir šiandien.

XIX amžius visoje Europoje vadinamas Tautų pavasariu. Neaplenkė jis ir Siaurės kraštų. 1811 m. Suomija gavo autonomiją Rusijos imperijos sudėtyje, ir jos kultūrinės orientacijos gerokai pasikeitė, įgavo daugiau nacionalinių bruožų. Tačiau Suomijos kultūros, mokslo ir bibliotekų istorijoje pirmoji XIX amžiaus pusė susijusi su tragiškais įvykiais — 1827 m. kilo gaisras Turku mieste, kurio metu sudegė universitetas ir jo biblioteka. Zuvo pirmoji sisteminga suomių literatūros kolekcija, daugybė unikalų leidinių ir rankraščių, apie kai kuriuos iš jų tėra žinoma iš šaltinių³⁰.

Suomijos universitetas buvo atkurtas Helsinkyje, kur susibūrė mokslinės ir kultūrinės pajėgos. Suomių kultūros ir literatūros tyrinėtojai teigia, kad XIX a. pradžioje ima formuotis nacionalinė savimonė, ir „mažoji“, tautinė tradicija pradėjo aiškiai persverti „didžiąją“, europietišką³¹. Šio posūkio manifestacija buvo 1835 m. Elias Lönnroto paskelbtas suomių nacionalinis epas „Kalevala“³². Leidimą organizavo ir finansavo 1831 m. įsteigta Suomių literatūros draugija, ir šiandien besirūpinanti nacionalinės literatūros puoselėjimu³³. Knyga tapo nacionalinio atgimimo simboliu, priemone ir tikslu.

Galima teigti, kad svarbiausi XIX amžiaus knygų leidybos tikslai buvo siekimas grąžinti praeities palikimą ir palaikyti tautinės literatūros procesą. Susirūpinta žodynų leidimu, tautosakos rinkimu ir publikavimu. 1866 m., jau išsiplėtus visuomeniniam švietimo sąjūdžiui, buvo priimtas privalomo pradinio mokslo įstatymas³⁴. Visuomenės sluoksnių skaitymo interesai įvairėjo ir diferencijavosi. Komerciniai leidėjai stengėsi juos patenkinti.

Komercinės knygų leidybos pradžia buvo lėta. Be to, joje išliko šviečiamieji kultūriniai veiklos motyvai. Vienas iš pirmųjų XIX amžiaus vidurio komercinių leidėjų buvo G. W. Edlundas. 1857 m. susikūrė Suomių leidėjų draugija. Reikšmingiausias suomių knygos leidėjas, be abejo, buvo Werneris Söderströmas. 1882—1884 m. jis išleido didžiulę sėkmę ir pelną atnešusį leidinį — daugiau kaip 3000 puslapių „Žmonijos istoriją“. W. Söderströmas atstovavo krikščioniškajai tautinei knygų leidybos tradicijai. Jis atsisakė spausdinti antireliginius A. Strindbergo romanus, gailėjosi išleidęs pirmojo profesionalaus suomių rašytojo Juhani Abo kūrinį,

³⁰ Häkli E. Finnish literary history, a history of growth, destruction and replacement: [English abstract] // Opusculum. 1988. Vol. 8. No. 1. P. 134.

³¹ Tarkka P. From Nationalism to Liberalism: A brief history of Finnish publishing // Books from Finland. 1988. No. 1. P. 43.

³² Laitinen K. The Birth of Literature... P. 8.

³³ Zr. Finnish Literary Society=Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki, /b. m./ 12 nenum p.

³⁴ Tommila P. Literacy in Nordic... P. 139.

mat, jame būta frivoliškų epizodų, tačiau W. Söderströmo produkcija puikiai tenkino to meto skaitytojų skonį ir buvo labai populiarė.

Netrukus pasirodė W. Söderströmo leidyklos konkurentė — Otava leidykla, pasižymėjusi liberalesne orientacija. Pirmasis Otava leidinys buvo simboliškas: Johno Stuardo Millo „Apie laisvę“, tačiau vėlesnieji buvo nuosaikesni, adresuoti masiniam skaitytojui. Varžovai netrukus suvokė einą ta pačia linkme ir pradėjo bendradarbiauti. Vienas iš sėkmingiausių projektų buvo enciklopedijos leidimas bendromis pastangomis 1910 m. 1918 m. Suomijai iškovojus nepriklausomybę, Otava ir W. Söderströmas itin suklestėjo. Leidyklos investavo daugybę lėšų į modernią spausdinimo techniką bei reklamą. Tai buvo įžvalgus žingsnis — Otava ir W.S.O.Y. (Wernerio Söderströmo įmonė) yra didžiausi šiandieninės Suomijos leidėjai, diktuojantys rinkai kainas ir pasiūlą. Jų tvirtas pozicijas lemia ne tik pajėgi techninė bazė, bet ir geras pirkėjų poreikių išmanymas: Suomijoje be galo populiarė enciklopedijos, įvairiausių sričių mokslo populiarinimo literatūra, kurią leidžia šios firmos. Zinoma, leidžiama ir beletristika bei visiems leidėjams visais laikais stabilų pelną garantuojantys vadovėliai.

Šiandien Suomų leidėjų asociacijai priklauso 59 leidėjai³⁵. Visi jie tradiciškai suvokia savo pareigą nacionalinei literatūrai, todėl leidžia ir nepelningus leidinius, sakysim, poeziją. Beje, Suomijoje valstybė moka atlyginimą žymiausiems rašytojams, todėl leidėjų padėtis nėra pernelyg įpareigojanti. Pagal išleidžiamų knygų skaičių 10 tūkst. gyventojų Suomija yra viena iš Siaurės šalių lyderių — ji užima antrąją vietą po Islandijos, nors daugelyje šaltinių nurodoma, kad pirmąją³⁶. Siaurės šalių statistikos duomenimis, 1991 m. Suomijoje išėjo 11 208 pavadi imai knygų³⁷, t. y. 22,3 pavadinimo 10 000 gyventojų. Islandijoje šis skaičius yra net 52,5, tuo tarpu Danijoje — 19,7, Svedijoje — 13,7, Norvegijoje — 9,1. Šiandieninės Suomijos leidybos politikos analizė yra jau kito tyrimo objektas.

Biblioteki inkystės katedra

Įteikta spaudai 1993 m. lapkričio mėn.

AUDRONE GLOSIENE

A GLIMPSE INTO FINNISH BOOK HISTORY

Summary

The book printing and publishing in Finland in its historical perspective resembles that of other European countries. This contribution presents a review of Finnish book history to Lithuanian reader. The sources were limited by language barrier, and only

³⁵ Hellman H. Reading in Finland // Books from Finland. 1988. No. 1. P. 57.

³⁶ Op. cit... P. 57.

³⁷ Yearbook of Nordic Statistics 1993. Nord: 31, 1993. P. 358.

English articles or their summaries published in Finnish periodicals were used. The publications on Finnish book history published in 1988, when the 500 year anniversary of Finnish book was celebrated, are considered to be of most importance. Some attempts for comparative study of development of Finnish book publishing and that of Lithuania are made. Still the review is not considered to be a detailed and deep analysis of the subject, just its outline.

The history of Finnish book printing starts in the year 1488, when the first book for use in Finland written in latin was printed in Germany. Lithuanian book historians are more strict in that sense, and they count the age of Lithuanian book from the first book published in mother-tongue.

The Reformer of Finland and the creator of literary Finnish Michael Agricola is characterized as one of outstanding personalities in Finnish cultural history. He was also the author of the first Finnish book (ABCKiria, 1543) published.

The first printing press was set up in Finland in 1642, and it was printing house of the first University in Finland, Turku. Some decades later bishop Johannes Gezelius started another printing house which was much more modern than the first one. Gezelius' merits for education and enlightenment of people are emphasized.

Impact of Swedish literary, cultural tradition and of Swedish language was great in Finland. Orientation had changed after Finland got autonomy in Russia's empire, and it was national Finnish in its essence, aims and language.

The history of book publishing in the 18th century is presented in short. More detailed is the review of book publishing development in the 19th century, when the activities of Finnish Literary Society and those of commercial publishers started.

The main publishing statistics of present times is given in the end of the contribution.